UNIVERSITATEA DE STUDII EUROPENE DIN MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE JURIDICE ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE

Cu titlu de manuscris

C.Z.U. 347.633(043.2)

ION, CARMEN

REGIMUL JURIDIC A REPRODUCERII UMANE ASISTATE MEDICAL PRIN METODA FERTILIZĂRII *IN VITRO* – VERSUS ADOPȚIA

SPECIALITATEA 553.01 – DREPT CIVIL

Rezumatul tezei de doctor în drept

Chișinău, 2026

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale, ”Științe Juridice și Relații Internaționale” a Universității de Studii Europene din Moldova

Componența Comisiei de Susținere Publică:

1. **Președinte - MIHALACHE Iurie**, conf. univ., dr. hab. în drept, ASEM, Chișinău
2. **Conducător de doctorat - PUŞCĂ Andy Corneliu**, conf. univ., dr. în drept, USEM
3. **Referent oficial - MODIGA Georgeta**, prof. univ., dr. în drept, România
4. **Referent oficial – DANDARA Liliana**, conf. univ., dr. în drept, UCCM, Chișinău
5. **Referent oficial - POPESCU Răzvan-Radu** conf. univ., dr. în drept, România, membru al comisiei de îndrumare

Susţinerea va avea loc la data de **04.12.2026** ora **13.00** în şedinţa Comisiei de Susținere Publică din cadrul Școlii Doctorale ”Științe Juridice și Relații Internaționale” a Universității de Studii Europene din Moldova, adresa: Mun. Chişinău, str. Ghenadie Iablocikin 2/1, sala 200A.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, la Biblioteca Universității de Studii Europene din Moldova și pe pagina web a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (https://anacec.md/ro/technical-staff/evaluations).

Rezumatul a fost expediat la _____

Președintele Comisiei de Susținere Publică _____ **MIHALACHE Iurie**
conf. univ., dr. hab. în drept

Conducător de doctorat _____ **PUȘCĂ Andy Corneliu**
conf. univ., dr. în drept

Autor _____ **ION Carmen**

© ION Carmen, 2026

CUPRINS

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII 4
CONȚINUTUL TEZEI 9
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI 25
BIBLIOGRAFIE 28
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI....30
ADNOTARE 33
ANNOTATION....35
АННОТАЦИЯ....37

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei abordate. Tehnicile de reproducere umană asistată medical au modificat una dintre premisele pe care s-a construit tradițional filiația: faptul că originea genetică, gestația și asumarea parentală aparțin, de regulă, acelorași persoane. Fertilizarea *in vitro* poate separa aceste elemente, iar dreptul este pus în situația de a decide care dintre ele trebuie să determine statutul juridic al copilului. În Republica Moldova, această problemă nu este soluționată printr-un ansamblu de norme suficient de clar și coerent. De aici rezultă dificultăți privind filiația în cazul utilizării materialului genetic al donatorului, statutul embrionilor crioconservați, accesul persoanei la informațiile despre originea sa genetică și situațiile în care materialul reproductiv este utilizat după decesul persoanei de la care provine. În toate aceste cazuri, problema comună este aceeași: cât de mult poate dreptul să se îndepărteze de criteriul biologic fără să compromită stabilitatea statutului copilului?

Adopția oferă un reper important pentru această analiză. Acolo, legiuitorul acceptă deja că filiația poate exista în absența legăturii genetice, deoarece aceasta este creată printr-un act juridic și produce efecte asupra statutului civil al copilului. Reproducerea asistată ridică însă o problemă diferită: filiația poate fi determinată înainte de naștere prin consimțământul persoanelor care au decis să recurgă la procedură. Considerăm că această voință trebuie să primească o recunoaștere juridică proprie, fără ca ea să fie confundată nici cu adopția, nici cu filiația biologică. O asemenea delimitare ar permite construirea unui regim juridic în care originea genetică, intenția parentală și protecția copilului să fie analizate împreună, dar să nu fie tratate ca elemente juridic identice.

Actualitatea cercetării este determinată de extinderea utilizării tehnicilor de reproducere asistată și de lipsa unor soluții legislative clare în Republica Moldova pentru numeroase situații juridice generate de acestea.

Importanța cercetării rezultă, în mod deosebit, din insuficiența soluțiilor normative pentru situațiile în care tehnicile medicale separă originea genetică, gestația și asumarea parentală. În Republica Moldova, problema se manifestă în materia filiației copilului născut prin FIV cu donator, a statutului embrionilor crioconservați, a accesului la informațiile privind originea genetică și a utilizării materialului reproductiv după decesul persoanei de la care provine.

În acest context, importanța cercetării rezultă din următoarele împrejurări identificate în teză:

- legislația Republicii Moldova nu reglementează expres filiația copilului născut prin FIV cu donator;

- nu există un regim juridic clar al embrionilor crioconservați;
- reproducerea post-mortem reprezintă un vid legislativ;
- raportul dintre dreptul copilului la identitate și anonimatul donatorului rămâne insuficient clarificat;
- există un dezechilibru între politicile de susținere a FIV și mecanismele de promovare a adopției.

Cercetarea își găsește justificarea și prin prisma crizei demografice cu care ne confruntăm, a evoluției înregistrate la nivelul jurisprudenței europene, precum și a necesității de a armoniza legislația națională cu standardele europene în materia protecției copilului și a vieții de familie.

Adopția oferă un reper important pentru analiza filiației, deoarece în această instituție legătura juridică dintre copil și părinte se constituie fără a fi necesară existența unei legături genetice. Reproducerea asistată ridică, însă, o problemă distinctă: filiația poate fi determinată înainte de naștere prin consimțământul persoanelor care au decis să recurgă la procedură. Voința parentală trebuie analizată împreună cu originea genetică și cu protecția copilului, fără a confunda aceste planuri juridice.

Scopul cercetării constă în elaborarea unui model juridic modern de reglementare a filiației în contextul reproducerii umane asistate medical și al adopției, fundamentat pe consimțământul juridic și pe interesul superior al copilului.

Pentru atingerea scopului au fost formulate următoarele ***obiective***:

- analiza, din perspectivă doctrinară și legislativă, a reproducerii asistate și a adopției;
- realizarea unei examinări comparative a reglementărilor aplicabile în Republica Moldova, România, Spania și alte state europene;
- identificarea conflictelor de natură juridică pe care le generează evoluția tehnologiilor reproductive;
- analiza raportului dintre filiația biologică și filiația juridică;
- fundamentarea Teoriei Consimțământului-Angajament în materia filiației;
- formularea unor propuneri de lege ferenda pentru Codul Familiei și legislația conexă;
- elaborarea unor soluții juridice privind embrionii crioconservați, reproducerea post-mortem și dreptul copilului la identitate genetică;
- evaluarea percepției sociale asupra adopției și a RUAM prin cercetare empirică.

Obiectivele se înscriu într-un demers de analiză integrată. Cercetarea nu urmărește să reducă adopția la o alternativă medicală a FIV sau să trateze cele două instituții ca fiind identice,

ci să identifice punctele în care acestea converg prin efectele asupra filiației, identității copilului, responsabilității parentale și interesului superior al copilului.

Cadrul teoretic și doctrinar

Cercetarea este fundamentată pe doctrina dreptului familiei, a dreptului civil, a dreptului medical, a bioeticii și a drepturilor omului.

În demersul științific au fost analizate următoarele categorii de materiale:

- lucrări doctrinare din Republica Moldova, România și Spania;
- jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului;
- standardele Consiliului Europei și ale Uniunii Europene;
- normele Codului Civil și Codului Familiei al Republicii Moldova;
- legislația privind sănătatea reproducerii și adopția.

Cadrul teoretic este structurat în jurul conceptelor de filiație, parentalitate intenționată, consimțământ informat, interes superior al copilului, identitate genetică, maternitate genetică, gestațională și socială, precum și relația dintre voința juridică și adevărul biologic.

Ipoteza centrală a ***cercetării*** este că, în cazul reproducerii umane asistate medical, filiația trebuie să fie fundamentată prioritar pe consimțământul juridic exprimat anterior procedurii, și nu exclusiv pe legătura biologică sau genetică.

Premisa de la care pornește cercetarea: voința juridică asumată oferă un fundament mai solid pentru protecția interesului superior al copilului decât criteriul exclusiv al consangvinității.

Ipoteza este examinată prin analiza normativă și comparativă, prin jurisprudență și prin rezultatele cercetării empirice. Ea nu înlătură relevanța biologiei și nici dreptul copilului la cunoașterea originilor, ci susține că legătura genetică nu poate constitui, în toate situațiile, criteriul unic pentru atribuirea calității juridice de părinte.

Metodologia cercetării și justificarea metodelor

Cercetarea are caracter interdisciplinar și utilizează metode juridice, comparative și sociologice. Metodele au fost selectate pentru a permite examinarea corelată a normelor, a doctrinelor și a practicilor judiciare, precum și confruntarea acestora cu percepțiile persoanelor implicate direct în procedurile de adopție și de reproducere umană asistată medical.

- metoda analizei doctrinare;
- metoda comparativă;
- metoda sistemică;
- metoda logică și juridico-formală;
- metoda interpretării normelor de drept;

- analiza jurisprudenței naționale și europene;
- analiza comparativă a legislației Republicii Moldova, României, Spaniei și Federației Ruse;
- metoda sociologică, prin realizarea unei cercetări empirice bazate pe chestionare;
- analiza statistică și interpretarea datelor empirice.

Cercetarea empirică a respectat principiile consimțământului informat, ale anonimatului și ale confidențialității datelor.

Componenta empirică are un design mixt, exploratoriu-explicativ. Datele cantitative au fost colectate prin chestionare structurate și analizate statistic, iar răspunsurile deschise au fost folosite pentru a surprinde dileme etice, experiențe subiective și explicații care nu pot fi redate numai prin distribuții procentuale. Cele două componente sunt analizate împreună, în scopul unei interpretări mai nuanțate a fenomenului studiat.

Noutatea științifică a lucrării constă în abordarea integrată a filiației rezultate din reproducerea asistată medical și din adopție și în propunerea unei reconstrucții juridice care acordă un rol distinct voinței juridice asumate. Teza evidențiază, în special:

- elaborarea Teoriei Consimțământului-Angajament în filiația asistată medical;
- redefinirea filiației prin prisma voinței juridice asumate;
- propunerea recunoașterii consimțământului drept fapt juridic generator de filiație;
- formularea conceptului de parentalitate intenționată;
- dezvoltarea teoriei maternității voluntare;
- fundamentarea unei instituții juridice noi: adopția de embrioni;
- elaborarea conceptului de Protocol de Destinație a Materialului Genetic Crioconservat;
- propunerea creării Registrului Național Securizat al Donatorilor;
- formularea principiului subsidiarității etice în raportul dintre adopție și FIV;
- elaborarea unei viziuni integrate asupra Legii nr. 99/2010[1] și Legii nr. 138/2012[2].

Rezultatele cercetării demonstrează necesitatea trecerii de la paradigma filiației biologice la paradigma filiației bazate pe asumarea juridică a parentalității.

Problema științifică pe care o rezolvă cercetarea: fundamentarea unui model juridic coerent pentru stabilirea filiației în contextul reproducerii asistate medical, prin integrarea consimțământului juridic în structura dreptului familiei din Republica Moldova.

[1] Legea nr. 99 din 28 mai 2010 privind regimul juridic al adopției. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 131-134, art. 441.
[2] Legea nr. 138 din 15 iunie 2012 privind sănătatea reproducerii. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr. 185 din 31 august 2012. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/downloadpdf/135028

Problema științifică este analizată prin raportare la conflictele dintre adevărul biologic și voința juridică, lipsa unei reglementări corespunzătoare a filiației în cazul FIV cu donator, statutul embrionilor crioconservați, reproducerea post-mortem, dreptul copilului la cunoașterea originilor și raportul dintre adopție și reproducerea asistată.

Semnificația teoretică rezultă din contribuția la dezvoltarea doctrinei dreptului familiei prin redefinirea conceptului de filiație, introducerea parentalității intenționate, argumentarea rolului juridic al consimțământului și examinarea relației dintre adopție și reproducerea asistată.

Rezultatele pot fi valorificate în procesul de modernizare a Codului familiei și de modificare a Legii nr. 99/2010 privind regimul juridic al adopției și a Legii nr. 138/2012 privind sănătatea reproducerii. Ele pot fi relevante pentru activitatea instanțelor de judecată, practica notarială, activitatea clinicilor de reproducere asistată și elaborarea politicilor publice privind protecția copilului și sănătatea reproducerii.

Implementarea propunerilor formulate în teză presupune introducerea unui capitol special privind filiația asistată în Codul familiei, reglementarea expresă a reproducerii post-mortem, instituirea unui Registru Național Securizat al Donatorilor, adoptarea unui Protocol de Destinație a Materialului Genetic Crioconservat, reglementarea adopției de embrioni, armonizarea legislației adopției cu cea a sănătății reproducerii și digitalizarea procedurilor de adopție. Sunt propuse, de asemenea, mecanisme comparabile de evaluare psihologică pentru adopție și RUAM.

CONȚINUTUL TEZEI

Capitolul 1, intitulat *Stadiul cunoașterii privind reproducerea umană asistată medical prin FIV și adopția*, are rol introductiv și propune o analiză critică a literaturii de specialitate și a evoluțiilor normative relevante pentru reproducerea umană asistată medical prin fertilizare *in vitro* și pentru adopție. Sunt identificate fundamentele doctrinare care au contribuit la conturarea conceptelor de filiație și de drepturi ale copilului. Sunt examinate evoluțiile jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului și standardele internaționale, statutul juridic al embrionului, precum și tensiunile dintre autonomia reproductivă și protecția vieții private și de familie.

Analiza conceptuală distinge între reproducerea umană asistată medical și adopție. FIV intervine anterior nașterii, într-un proces medical în care se pot separa sursa materialului genetic, persoana care poartă sarcina și persoana care își asumă rolul parental. Adopția intervine după naștere și creează, printr-o procedură juridică, o legătură de filiație între copil și adoptator. Cele două instituții nu sunt identice, însă converg în privința efectelor asupra filiației, identității și vieții de familie.

În materia drepturilor omului, capitolul analizează autonomia reproductivă, dreptul la viață privată și de familie, dreptul copilului la identitate și la cunoașterea originilor. Sunt avute în vedere standardele Convenției europene a drepturilor omului și ale Convenției ONU cu privire la drepturile copilului, inclusiv protecția identității personale și interesul superior al copilului. În cazul copiilor născuți prin utilizarea materialului genetic provenit de la donator, dreptul de a cunoaște originea genetică este examinat în echilibru cu viața privată a donatorului și cu stabilitatea filiației juridice.

Un subiect distinct îl constituie statutul embrionului *in vitro* și efectele crioconservării. Teza evidențiază întrebările juridice privind destinația embrionilor supranumerari în situații de divorț, deces, renunțare la procedură sau lipsă a unei decizii ulterioare. Legislația Republicii Moldova nu oferă, potrivit analizei din teză, soluții unitare pentru toate aceste situații, iar problemele devin deosebit de complexe atunci când utilizarea embrionului poate interveni după decesul uneia dintre persoanele implicate și poate produce consecințe asupra filiației și succesiunii.

Capitolul analizează separat cadrul juridic al reproducerii asistate în Republica Moldova și cadrul adopției, apoi le raportează la reglementări și practici europene. Comparația urmărește punctele de convergență și divergență dintre modele normative și identifică domeniile în care reglementarea națională are nevoie de clarificare: filiația copilului născut prin FIV cu donator,

statutul embrionului crioconservat, dreptul la identitate genetică și recunoașterea relațiilor de filiație constituite în străinătate.

Analiza jurisprudențială comparată privește Republica Moldova, România și Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Sunt discutate probleme privind contestarea paternității, rolul expertizei genetice, raportul dintre adevărul biologic și stabilitatea relațiilor familiale, precum și efectele consimțământului în reproducerea asistată. În cauzele europene privind filiația transfrontalieră, teza reține că refuzul recunoașterii juridice poate afecta identitatea și viața privată a copilului. Statele pot păstra o marjă de apreciere asupra tehnicilor reproductive, însă mecanismele lor juridice trebuie să protejeze în mod efectiv statutul copilului și continuitatea relațiilor de familie.

Hotărârile Mennesson c. Franța și Labassee c. Franța[3] au fundamentat ideea că refuzul recunoașterii filiației nu poate transforma copilul într-o victimă a diferențelor dintre legislațiile naționale, Curtea apreciind că identitatea și viața privată a copilului impun existența unui raport juridic stabil cu părinții săi, chiar și atunci când nașterea a avut loc în urma unei proceduri care nu este permisă în statul de origine.

Această orientare a fost consolidată prin Avizul consultativ P16-2018-001[4], în care Curtea a subliniat că statele dispun de libertatea de a alege modalitatea juridică de recunoaștere a filiației, însă nu pot lipsi copilul de o protecție efectivă a statutului său familial.

În aceeași direcție se înscrie și cauza D.B. și alții c. Elveția[5], care întărește ideea că securitatea juridică a filiației reprezintă o componentă esențială a dreptului la viață privată și de familie.

Se conturează concluzia că interesul superior al copilului a devenit un reper determinant în soluționarea litigiilor privind filiația transfrontalieră. Funcția dreptului nu constă în sancționarea opțiunilor reproductive ale adulților, ci de a garanta copilului o identitate juridică stabilă și menținerea raporturilor sale familiale.

Concluziile capitolului arată că FIV și adopția sunt instituții juridice distincte, dar converg prin efectele lor asupra filiației și identității copilului. FIV ridică probleme privind autonomia reproductivă, consimțământul, embrionii și donația de gameți; adopția ridică probleme privind interesul superior al copilului, subsidiaritatea, evaluarea adoptatorilor și protecția împotriva

[3] CEDO, Mennesson c. France, cererea nr. 65192/11, hotărârea din 26 iunie 2014. HUDOC. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-145179.
[4] CEDO. Advisory Opinion concerning the recognition in domestic law of a legal parent-child relationship between a child born through a gestational surrogacy arrangement abroad and the intended mother [Marea Cameră]. Cererea nr. P16-2018-001, 10 aprilie 2019.
[5] CEDO, D.B. and Others v. Switzerland, cererile nr. 58817/15 și 58252/15, hotărârea din 22 noiembrie 2022. HUDOC. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=002-13896

abuzurilor. Cadrul normativ al Republicii Moldova există în ambele domenii, dar are nevoie de dezvoltare doctrinară și legislativă mai coerentă, cu legături mai clare între dreptul familiei, drepturile copilului, dreptul medical și dreptul internațional privat.

Un rezultat important al acestui capitol este identificarea zonei de interferență normativă care rămâne insuficient explorată atunci când adopția și FIV sunt studiate separat. Teza subliniază asimetria dintre consimțământul din procedura FIV, care poate genera conflicte înainte de implantare, și caracterul definitiv al adopției în condițiile legii. De asemenea, se evidențiază că adopția nu este un tratament pentru infertilitate, ci o instituție de protecție a copilului, în timp ce FIV răspunde unei alte situații și are propriul cadru medical și juridic.

În final, capitolul susține necesitatea corelării celor două domenii de reglementare fără a le contopi. Intervenția legislativă este justificată de nevoia de a stabili cu mai multă claritate cine dobândește calitatea de părinte, ce efecte produce consimțământul și cum sunt protejate identitatea, stabilitatea familială și drepturile copilului.

Cel de-al doilea capitol, *Reproducerea umană asistată medical prin FIV și adopția: doctrină, norme internaționale, europene și comparative*, examinează arhitectura normativă aplicabilă fertilizării *in vitro* și adopției. Normele Republicii Moldova sunt raportate la instrumentele internaționale, la standardele europene și la modele legislative comparative, în special cele ale României și Spaniei, fiind avute în vedere și reglementări din alte sisteme analizate în teză. Scopul este de a evidenția divergențele și punctele de convergență dintre regimurile juridice, precum și măsura în care acestea răspund provocărilor create de tehnologiile reproductive.

La nivel internațional, analiza se raportează la Convenția europeană a drepturilor omului[6], Convenția ONU cu privire la drepturile copilului[7], Convenția de la Oviedo privind drepturile omului și biomedicina[8] și la instrumente europene relevante pentru filiație. Sunt analizate autonomia personală, viața privată și familială, integritatea fizică și psihică, consimțământul informat și protecția identității copilului. În lipsa unei armonizări europene complete asupra tehnicilor reproductive, jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului oferă repere pentru echilibrul dintre libertatea statelor de a reglementa și obligația lor de a proteja drepturile fundamentale.

[6] Convenția Europeană a Drepturilor Omului, adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950, Art. 8 (Dreptul la respectarea vieții private și de familie).
[7] Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, adoptată la New York la 20 noiembrie 1989, ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 408-XII din 12.12.1990, art. 3, 7, 8.
[8] Convenția privind drepturile omului și biomedicina (Convenția de la Oviedo), 1997, art. 5-9.

O parte importantă a capitolului este dedicată limitelor libertății contractuale în raporturile dintre clinicile de fertilizare și persoanele care accesează tratamentele. Contractul de prestare a serviciilor medicale trebuie analizat prin prisma normelor generale de drept civil, a legislației privind drepturile pacientului și a exigențelor consimțământului informat. În relațiile caracterizate de vulnerabilitate emoțională și medicală, autonomia contractuală nu poate justifica clauze care înlătură anticipat răspunderea prestatorului sau reduc în mod nejustificat drepturile pacientului.

Teza tratează riscurile clauzelor abuzive și ale clauzelor de exonerare de răspundere, interpretarea contractelor în favoarea pacientului/consumatorului și cuantificarea prejudiciului moral atunci când conduita clinicii produce consecințe care depășesc pierderea financiară. Sunt avute în vedere situații precum pierderea ori deteriorarea embrionilor crioconservați, erorile de identificare sau de manipulare și lipsa unor informații esențiale. În astfel de cazuri, răspunderea civilă trebuie să țină seama de amploarea prejudiciului material și nepatrimonial și de protecția integrității psihice.

În lipsa unei reglementări detaliate și unitare a reproducerii umane asistate la nivel european, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a avut un rol esențial în conturarea standardelor aplicabile în materia autonomiei reproductive și a consimțământului informat. Prin interpretarea art. 8 din Convenția europeană a drepturilor omului, Curtea a statuat în mod constant că deciziile referitoare la reproducere, fertilizare *in vitro* și utilizarea embrionilor fac parte din sfera vieții private și familiale, fiind expresia autonomiei personale și a libertății individului de a lua decizii fundamentale privind propria existență.

Un reper jurisprudențial îl constituie hotărârea Evans c. Regatul Unit (Marea Cameră, 10 aprilie 2007, cererea nr. 6339/05)[9]. Cauza a avut ca obiect conflictul dintre doi foști parteneri privind utilizarea embrionilor creați prin fertilizare *in vitro*. Reclamanta, rămasă infertilă în urma tratamentului oncologic, solicită utilizarea embrionilor crioconservați, în timp ce fostul partener și-a retras consimțământul. Curtea a reținut că decizia privind utilizarea embrionilor intră în domeniul de aplicare al art. 8 din Convenție, deoarece vizează un aspect esențial al identității și autonomiei persoanei. Cu toate acestea, a apreciat că legislația britanică, care impunea menținerea consimțământului ambilor parteneri până la implantarea embrionilor, urmărea un scop legitim și realiza un just echilibru între interesele concurente ale părților, astfel încât nu s-a constatat încălcarea Convenției.

[9] CEDO. Evans v. the United Kingdom [Marea Cameră], cererea nr. 6339/05, hotărârea din 10 aprilie 2007. HUDOC. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-80046

O altă hotărâre de referință este Dickson c. Regatul Unit (Marea Cameră, 4 decembrie 2007, cererea nr. 44362/04)[10]. În această cauză, Curtea a analizat refuzul autorităților britanice de a permite unui deținut și soției sale accesul la procedura de inseminare artificială. Curtea a considerat că decizia de a deveni părinte reprezintă unul dintre cele mai importante aspecte ale vieții private și familiale, iar limitarea accesului la tehnicile de reproducere asistată trebuie să fie justificată prin motive pertinente și proporționale. În consecință, a constatat încălcarea art. 8 din Convenție, subliniind obligația statelor de a asigura un echilibru real între interesul public și dreptul persoanei la autonomie reproductivă.

O contribuție importantă la dezvoltarea acestei jurisprudențe o reprezintă cauza Parrillo c. Italia (Marea Cameră, 27 august 2015, cererea nr. 46470/11)[11]. Litigiul privea imposibilitatea donării, în scopuri de cercetare, a embrionilor obținuți prin fertilizare *in vitro* și crioconservați. Curtea a reținut că decizia unei persoane privind soarta embrionilor creați prin FIV face parte din sfera vieții private și este protejată de art. 8 din Convenție. Totuși, având în vedere lipsa unui consens european asupra statutului juridic al embrionului și marja largă de apreciere de care beneficiază statele în domeniul bioeticii, Curtea a concluzionat că interdicția prevăzută de legislația italiană nu depășea limitele proporționalității și nu încălca Convenția.

Aceste hotărâri demonstrează că, deși statele dispun de o anumită marjă de apreciere în reglementarea tehnicilor de reproducere umană asistată, orice ingerință în exercitarea dreptului la autonomie reproductivă trebuie să respecte exigențele art. 8 din Convenția europeană a drepturilor omului. Pentru dreptul Republicii Moldova, această jurisprudență prezintă o importanță deosebită în interpretarea dispozițiilor Codului civil, ale Legii nr. 263/2005 privind drepturile și responsabilitățile pacientului[12] și ale Legii nr. 124/2022 privind identificarea electronică și serviciile de încredere[13], contribuind la conturarea standardelor privind validitatea consimțământului informat, protecția autonomiei persoanei și securitatea juridică a raporturilor medicale.

În consecință, validitatea consimțământului informat trebuie analizată prin cumularea a două categorii de cerințe. Prima categorie privește condițiile de validitate ale manifestării de

[10] CEDO. Dickson v. the United Kingdom [Marea Cameră], cererea nr. 44362/04, hotărârea din 4 decembrie 2007. HUDOC. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?TID=hwmxbluysi&filename=001-83788.pdf&id=001-83788&library=ECHR

[11] CEDO. Parrillo v. Italy [Marea Cameră], cererea nr. 46470/11, hotărârea din 27 august 2015. HUDOC. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/pdf?filename=CASE+OF+PARRILLO+v.+ITALY.pdf&id=001-157263&library=ECHR&logEvent=False

[12] Legea nr. 263 din 27 octombrie 2005 privind drepturile și responsabilitățile pacientului, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 176–181 din 30 decembrie 2005.

[13] Legea nr. 124/2022, art. 1–4 (transpune parțial Regulamentul (UE) nr. 910/2014 - eIDAS).

voință, reglementate de dreptul civil, iar cea de-a doua se referă la obligația de informare instituită de legislația specială în domeniul sănătății. Numai îndeplinirea concomitentă a acestor cerințe permite concluzia că acordul pacientului este valabil și poate produce efecte juridice în cadrul raportului contractual dintre pacient și prestatorul de servicii medicale.

Un alt subiect îl reprezintă consimțământul informat exprimat în format electronic. Teza reține că forma electronică poate contribui la securitatea juridică și la valoarea probatorie a actului, dar nu elimină controlul de legalitate. Instanța trebuie să poată verifica dacă acordul a fost liber, dacă pacientul a fost informat în mod corespunzător și dacă prevederile contractuale respectă normele imperative. Validitatea consimțământului presupune îndeplinirea cumulativă a cerințelor de drept civil referitoare la manifestarea de voință și a cerințelor speciale din legislația medicală privind informarea pacientului.

„Contractul de prestare a serviciilor de sănătate este un act juridic civil de natură convențională, supus unor reglementări directe, dar cu conținut general (prin normele respective din Codul civil), precum și unor reglementări indirecte, dar cu conținut special (prin normele respective din legislația medicală). Utilizarea acestui mecanism juridic de prestare a serviciilor de sănătate este opțională și alternativă, primară fiind prestarea serviciilor în cauză prin intermediul sistemului asigurărilor obligatorii de asistență medicală. Chiar dacă are un suport normativ direct de reglementare, exprimarea juridică utilizată de către legiuitor – cea de contract de prestare a serviciilor de tratament – este defectuoasă, fiind necesară intervenția legiuitorului în scopul modificării conținutului normelor în cauză, prin utilizarea unei formulări adecvate, și anume cea de contract de prestare a serviciilor de sănătate.”[14]

Articolul 1400 din Codul Civil al Republicii Moldova introduce oficial o figură juridică distinctă: contractul de servicii de tratament. Legea nu mai privește actul medical ca pe o simplă procedură administrativă, ci ca pe o obligație civilă asumată direct de prestator față de pacient. În momentul în care medicul acceptă cazul, el semnează un angajament guvernat de reguli stricte privind răspunderea civilă.[15]

Analiza comparativă evidențiază pluralismul normativ european. Unele sisteme permit și reglementează anumite tehnici reproductive, inclusiv utilizarea donatorilor sau maternitatea surogat, în timp ce altele adoptă restricții semnificative. Diferențele legislative influențează recunoașterea transfrontalieră a filiației și pot pune copiii în situații de incertitudine juridică. Teza susține că, deși nu se poate impune o soluție uniformă pentru toate opțiunile bioetice, este

[14] SADOVEI, Nicolae. Contractul de prestare a serviciilor de sănătate: valențe juridice și caractere specifice. În: Juridice Moldova, 8 iunie 2021. Disponibil: https://juridicemoldova.md/11183/contractul-de-prestare-a-serviciilor-de-sanatate-valente-juridice-si-caractere-specifice.html
[15] Articolul 1400 din Codul Civil al Republicii Moldova

necesar un nucleu de garanții comune care să protejeze copilul și să ofere previzibilitate raporturilor de familie.

Întreaga discuție din jurul fertilizării *in vitro* și a adopției ne plasează, de fapt, la granița fragilă dintre normele de familie, drepturile fundamentale ale omului, dilemele bioetice și strategiile sociale. Dacă tehnicile medicale moderne reprezintă saltul tehnologic prin care rescriem regulile filiației, adopția rămâne dovada vie a rolului protector pe care dreptul familiei trebuie să îl aibă în societate. Ambele căi cer implicarea directă a statului, dar o fac prin mecanisme și abordări complet diferite.

Când privim pe hartă, vedem că presiunile sunt uriașe, dar îmbracă forme distincte. Pentru Republica Moldova, marea urgență este crearea unui set de reguli clare și sigure, capabile să rezolve lacunele legate de statutul embrionilor, dreptul copiilor de a-și cunoaște originile și recunoașterea actelor provenite din străinătate. În schimb, Federația Rusă a ales o cale complet restrictivă, blocând accesul cetățenilor străini la mamele surogat și la adopții, totul pe fondul unei politici rigide centrate pe cetățenie și pe valorile tradiționale. La nivelul întregului continent european, principalul obstacol rămâne fragmentarea legilor și imposibilitatea, din punct de vedere politic, de a ajunge la o armonizare totală a sistemelor de drept.

În plan teoretic, rezolvarea acestui impas nu înseamnă să punem semnul egalității între adopția clasică și fertilizarea în eprubetă. Miza reală este construirea unei noi viziuni asupra filiației moderne. Avem nevoie de un model flexibil, capabil să facă loc și legăturilor de sânge, și dorinței asumate prin acte, și realității sociale de zi cu zi sau celei adoptive. Acest nou tipar juridic trebuie să aibă ca singură ancoră demnitatea persoanei, siguranța deplină a actelor de naștere și, mai presus de orice, interesul superior al copilului. Este singura cale prin care statul își poate îndeplini datoria morală de a opri transformarea vieții viitoare într-o simplă marfă de schimb sau într-un obiect lăsat la cheremul dorințelor adulților. Lăsând la o parte teoria pură din manuale, viața din clinici ne pune în față o problemă cumplit de grea:

Răspunderea spitalului nu este o simplă bifă pe o foaie de hârtie. Când un laborator încurcă eprubetele, când aparatele de congelare se opresc din cauza unei erori umane sau când embrionii sunt implantați greșit, clinicile private nu comit doar o simplă greșeală tehnică. Ele provoacă o dramă uriașă, care lasă urme pentru tot restul vieții. Din perspectiva legilor de la noi, o asemenea gafă atrage imediat obligația de a repara absolut tot prejudiciul cauzat, regulă sfântă stabilită de articolul 1998 din Codul Civil al Republicii Moldova.

În astfel de momente critice, marea greutate pentru judecători este să pună un preț pe o suferință care nu poate fi măsurată în bani. Pierderea unui embrion nu înseamnă că ai pierdut un simplu obiect din sticlă pe care îl poți cumpăra din nou din magazin. Aici vorbim despre

distrugerea totală a unui vis, despre șansa acelui cuplu de a avea un copil legat de propria identitate. Studiile scrise la Chișinău de profesorul Gheorghe Chibac ne amintesc că echilibrul psihic este o valoare ce nu poate fi negociată, fiind ocrotită de articolul 41 din Codul Civil. De aceea, nicio clinică privată nu are dreptul să se ascundă în spatele unor clauze scrise mărunt, încercând să scape doar prin returnarea taxelor plătite de pacienți.

Acest dezechilibru revoltător dintre puterea unui spital și disperarea unor oameni este motivul clar pentru care statul trebuie să intervină cu fermitate. Așa cum demonstrează și cercetările doamnei Aliona Cara, faptul că ești un profesionist pe piață nu îți dă dreptul să impui contracte abuzive. Când oamenii vin la tratament dărâmați de frici și de ani lungi de eșecuri medicale, semnătura lor nu poate fi folosită ca o capcană juridică. Instanțele din Republica Moldova au datoria morală de a aplica regulile bunei-credințe și de a acorda daune morale reale, care să recunoască adevărata dimensiune a durerii. Doar prin hotărâri curajoase, dreptul privat își va îndeplini misiunea: salvarea omului în fața birocrației medicale și comerciale.

Concluziile capitolului II plasează adopția și FIV la intersecția dintre dreptul familiei, drepturile omului, bioetică și politici sociale. Ambele presupun implicarea statului, însă prin mecanisme diferite. Pentru Republica Moldova, prioritățile identificate sunt clarificarea statutului embrionilor și a dreptului copilului de a-și cunoaște originile, asigurarea recunoașterii efectelor juridice ale filiației constituite în străinătate și consolidarea protecției contractuale a pacienților. Controlul juridic asupra furnizorilor de servicii medicale trebuie să rămână efectiv, iar consimțământul informat nu poate fi transformat într-un instrument de exonerare a prestatorului de răspunderea civilă.

Capitolul al treilea, intitulat *Filiația între reproducerea asistată medical și adopție: analiză comparativă și reconstrucție juridică*, constituie nucleul teoretic și constructiv al lucrării. Analiza comparativă pornește de la diferența dintre filiația naturală, adopție și filiația rezultată din reproducerea asistată medical. În filiația naturală, legătura biologică are, în mod tradițional, rol central. În adopție, filiația este creată printr-un act juridic, chiar în absența legăturii genetice. În RUAM, criteriul genetic se poate separa de gestație și de asumarea juridică a parentalității. Prin urmare, stabilirea filiației nu poate fi soluționată în toate cazurile numai prin raportare la contribuția genetică.

Cele trei forme de stabilire a filiației se diferențiază, în primul rând, prin criteriul care justifică atribuirea calității de părinte. În filiația naturală, acest criteriu este legătura biologică; în adopție, filiația este creată printr-un act juridic; în cazul reproducerii asistate, însă, criteriile biologice și juridice pot să nu mai coincidă. Această din urmă situație apare atunci când materialul genetic provine de la un donator sau când sarcina este purtată de o altă femeie decât

cea care intenționează să nască și să își asume copilul. Prin urmare, problema reproducerii asistate nu constă doar în caracterul medical al procedurii, ci și în determinarea criteriului care trebuie să prevaleze atunci când originea genetică, nașterea și voința de a fi părinte indică persoane diferite.

Filiația exprimă relația juridică dintre copil și părinții săi. În cazul filiației naturale, această relație are la bază faptul biologic al nașterii și, după caz, existența unei legături genetice cu părinții. În dreptul tradițional, originea biologică a constituit principalul punct de referință pentru stabilirea filiației.

Adopția presupune crearea unei relații de filiație prin intermediul unui act și al unei proceduri juridice. Între copil și adoptator nu există, în mod necesar, o legătură biologică, însă legea recunoaște această relație și îi atribuie efectele specifice filiației. Astfel, adoptatorul dobândește statutul juridic de părinte, iar copilul dobândește statutul corespunzător în familia adoptatoare.

Reproducerea umană asistată medical (RUAM/FIV) se deosebește de cele două situații prin faptul că intervine asupra procesului de concepție a copilului. Utilizarea materialului genetic al unui donator poate face ca persoana care își asumă calitatea de părinte să nu fie aceeași cu persoana care are legătura genetică cu copilul. În aceste cazuri, stabilirea filiației nu poate fi rezolvată numai prin raportare la criteriul genetic. Consimțământul și intenția de a-și asuma rolul parental pot deveni, în anumite condiții, elemente determinante pentru stabilirea raportului juridic dintre copil și părintele său.

În cazul filiației naturale, originea biologică reprezintă criteriul principal în stabilirea legăturii dintre copil și părinți. În cazul adopției, legătura de filiație se constituie printr-un act juridic și nu depinde de existența unei legături genetice între copil și adoptator. Reproducerea umană asistată medical se situează într-o poziție distinctă, deoarece permite separarea originii genetice de gestație și de asumarea juridică a parentalității. Persoana care a furnizat materialul genetic poate rămâne în afara raportului juridic de filiație, în timp ce persoana care a solicitat procedura poate dobândi calitatea de părinte fără a avea o legătură genetică cu copilul.

În acest cadru, teza analizează conflictele nerezolvate dintre tehnologie, biologie și etică. Maternitatea este examinată ca realitate care poate avea mai multe dimensiuni: genetică, gestațională, socială și legală. Separarea acestora creează întrebări despre atribuirea statutului juridic de mamă, despre situațiile de maternitate surogat și despre efectele utilizării materialului genetic de la un terț. Teza argumentează că legea trebuie să formuleze reguli explicite, în loc să lase rezolvarea acestor cazuri exclusiv în seama analogiilor construite pentru filiația tradițională.

Statutul embrionilor crioconservați este tratat ca o problemă juridică distinctă. Lipsa unei reglementări cuprinzătoare creează incertitudine cu privire la destinația embrionilor în cazul divorțului, decesului, abandonului sau schimbării voinței persoanelor implicate. În plus, apar întrebări privind capacitatea embrionului de a produce efecte juridice viitoare și, în anumite ipoteze, consecințele asupra drepturilor succesorale ale copilului care se naște în urma utilizării ulterioare a embrionului.

O altă dimensiune este dreptul copilului la identitate în raport cu anonimatul donatorului. Teza examinează mai multe modele legislative europene: acces la identitatea donatorului la o anumită vârstă, acces doar la informații neidentificatoare sau menținerea anonimatului. În propunerea autorului, problema poate fi abordată printr-un model de „anonimat relativ", care să ofere acces la informațiile relevante pentru identitatea și sănătatea persoanei, fără ca accesul la aceste informații să creeze automat o relație juridică de filiație cu donatorul. Dreptul la cunoașterea originii și stabilitatea raporturilor de familie sunt tratate ca obiective ce trebuie conciliate, nu ca opțiuni care se exclud reciproc.

Capitolul analizează și procrearea asistată post-mortem. În această materie, consimțământul exprimat anterior, momentul utilizării materialului reproductiv și stabilirea filiației pot produce efecte asupra stării civile și a succesiunii. Teza propune reglementarea expresă a condițiilor în care o asemenea procedură ar putea fi realizată și a termenelor relevante pentru stabilitatea circuitului civil. Una dintre propuneri privește recunoașterea efectelor succesorale doar în condiții și termene stabilite prin lege, astfel încât drepturile copilului să fie protejate fără a lăsa nedefinită situația patrimoniului succesoral.

Comparația transfrontalieră dintre Republica Moldova, România și Spania scoate în evidență diferențele dintre reglementarea tehnicilor reproductive, recunoașterea filiației și raportarea la interesul superior al copilului. În analiza jurisprudenței europene, teza reține că statele pot dispune de o marjă de apreciere în privința tehnicilor medicale permise, însă incertitudinea statutului juridic al copilului nu trebuie să devină consecința diferențelor dintre legislații. Recunoașterea efectivă și într-un termen rezonabil a raporturilor de filiație relevante pentru identitatea copilului este tratată ca o exigență esențială a protecției vieții private și de familie.

O contribuție conceptuală centrală a capitolului este Teoria Consimțământului-Angajament. Potrivit acesteia, consimțământul liber, informat și exprimat anterior procedurii poate reprezenta temei juridic pentru stabilirea filiației în cazurile în care persoana care își asumă rolul parental nu este aceeași cu persoana care furnizează materialul genetic. Consimțământul nu este privit doar ca o formalitate medicală, ci ca o manifestare de voință legată de un proiect

parental și de asumarea responsabilităților care decurg din acesta. Argumentul de bază este că persoana care a consimțit la procedură, cunoscând utilizarea materialului genetic de la un donator, nu ar trebui să poată invoca ulterior lipsa legăturii genetice pentru a destabiliza filiația copilului născut.

În această logică, teza propune recunoașterea consimțământului ca fapt juridic generator de filiație și dezvoltă noțiunea de parentalitate intenționată. Odată ce procedura a fost realizată pe baza unui consimțământ valabil, protecția statutului copilului reclamă stabilitate. Absența legăturii genetice nu ar trebui să fie, prin ea însăși, un temei pentru contestarea paternității ori maternității, deoarece copilul nu a participat la decizia adulților și nu trebuie să suporte consecințele schimbării ulterioare a poziției lor. În același timp, această abordare nu anulează dreptul copilului la cunoașterea originii sale genetice, care trebuie reglementat separat de efectele juridice ale filiației.

Teza dezvoltă, de asemenea, conceptul de Prezumție a Parentalității Voluntare și teoria maternității voluntare. Aceste construcții urmăresc să clarifice statutul persoanelor care participă la procedurile de reproducere asistată și să reducă incertitudinea cu privire la filiația copilului. În propunerea autorului, consimțământul informat trebuie să fie documentat în condiții de validitate și să producă efecte previzibile asupra statutului juridic, inclusiv asupra contestării filiației și a drepturilor patrimoniale ale copilului.

Raportul dintre adopție și FIV este analizat prin principiul subsidiarității etice. Teza subliniază că cele două instituții pornesc de la premise diferite: adopția urmărește integrarea familială a unui copil deja născut, iar FIV oferă o cale medicală de concepere a unui copil. Ele nu trebuie tratate ca instituții concurente sau substituibile. În același timp, politicile publice trebuie să evite asimetriile prin care accesul la un traseu este susținut mai eficient decât protecția copiilor care așteaptă adopția. În acest sens, autorul propune simplificarea și digitalizarea procedurilor de adopție și dezvoltarea unor mecanisme de informare și sprijin pentru familii.

O altă propunere este instituirea adopției de embrioni supranumerari. Ideea este plasată la intersecția dintre instituția adopției, tehnicile reproductive și dreptul civil. Propunerea urmărește stabilirea unei proceduri prin care persoanele care dețin embrioni pe care nu mai intenționează să îi utilizeze să își poată exprima consimțământul pentru transferul acestora către alte persoane care doresc să devină părinți, cu validare juridică și garanții pentru filiația copilului care s-ar naște. Teza formulează un model normativ care ar urma să fie examinat și dezvoltat de legiuitor.

Articolul X – Adopția de embrioni

1. Cuplurile care dețin embrioni în plus pot renunța la aceștia în favoarea unor părinți adoptatori, prin consimțământ notarial.

2. Procedura este validată de instanța de judecată, aplicându-se regulile simplificate ale adopției.

3. Copilul născut dintr-un embrion adoptat este considerat copilul biologic al femeii care l-a născut și al soțului acesteia, fără nicio posibilitate de a contesta paternitatea ulterior.

Prezenta lucrare științifică a urmărit să demonstreze necesitatea imperativă a unei mutații de paradigmă în dreptul privat al Republicii Moldova, axată pe unificarea sistemică a tehnicilor de reproducere umană asistată medical (RUAM) și a instituției adopției. Prin acest demers, am urmărit să demonstrăm că modernizarea biotehnologiilor forțează dreptul familiei să evolueze de la protecția clasică a legăturilor biologice de sânge către recunoașterea și garantarea valorii supreme a voinței juridice.

Investigația de față a dovedit că menținerea filiației asistate sub tutela normelor tradiționale bazate exclusiv pe genetică generează riscuri majore de instabilitate a stării civile. În mod corelat, am demonstrat că actualul cadru normativ tratează procrearea asistată și asistența socială ca pe două universuri paralele și divergente, determinând un paradox sistemic în care cetățenii sunt împinși spre eprubetă din cauza labirintului legislativ și birocratic ce blochează adopția națională.

Cercetarea a desființat mitul conform căruia testul ADN ar trebui să rămână proba absolută în materia stabilirii și contestării filiației. Am demonstrat că, în contextul fertilizării *in vitro* heterologe, sursa legăturii juridice nu o reprezintă cromozomul, ci consimțământul informat, prealabil și irevocabil oferit la începutul procedurii clinice. Prin analiza efectelor juridice ale acestui acord, lucrarea a pus în lumină importanța deținerii unor bariere procesuale imbatabile împotriva acțiunilor în tăgada paternității sau maternității.

De asemenea, studiul a evidențiat că irevocabilitatea statutului civil al copilului născut prin RUAM trebuie să atragă după sine protecția absolută a drepturilor sale patrimoniale, interzicând utilizarea absenței consangvinității ca argument de exheredare indirectă sau de încălcare a rezervei succesorale stabilite de dreptul comun civil.

Noutatea absolută a prezentei lucrări în raport cu literatura juridică publicată până acum în Republica Moldova constă în mutarea definitivă a discuției despre filiația asistată din sfera medicală sau morală direct în zona contractelor și a obligațiilor civile. Elementul de maximă originalitate pe care îl introducem în circuitul științific rezidă în fundamentarea Teoriei Consimțământului-Angajament. Prin intermediul acesteia, am demonstrat din punct de vedere dogmatic că fertilizarea *in vitro* cu donator și instituția adopției nu trebuie comparate subiectiv sau emoțional, deoarece ambele au la bază exact același element juridic generator de rudenie civilă: voința asumată.

O altă dimensiune inovatoare a cercetării este redefinirea structurală a conceptului de maternitate prin fragmentarea sa în patru ipostaze distincte: genetică, gestațională, socială și legală. Lucrarea aduce în prim-plan o soluție unică pentru depășirea sistemului fracturat din Republica Moldova prin propunerea de instituire a Prezumției de Parentalitate Voluntară, un concept complet absent din legislația actuală.

Mai mult, originalitatea studiului se manifestă prin abordarea curajoasă a unor zone gri total ignorate de legiuitorul de la Chișinău, cum ar fi statutul juridic al embrionilor supranumerari crioconservați (definiți aici ca entități biologice cu potențialitate umană supuse unui regim de protecție sui generis) și reglementarea procreării post-mortem pentru soluționarea vidului juridic al copilului postum. Lucrarea vine de asemenea cu o viziune radical nouă în materia dreptului la identitate, propunând tranziția de la anonimatul absolut al donatorului la un model de „anonimat relativ", capabil să concilieze dreptul persoanei de a-și cunoaște originile cu lipsa obligațiilor patrimoniale din partea donatorului.

Pe ansamblu, capitolul susține că modernizarea biotehnologiilor impune dreptului familiei să treacă de la protecția exclusivă a legăturilor biologice către un model în care voința juridică, asumarea parentală, identitatea genetică și interesul superior al copilului sunt analizate împreună. Soluția propusă este una de reconstrucție normativă: nu se elimină relevanța biologiei, ci se delimitează funcția sa de cea a consimțământului și a statutului civil, astfel încât fiecare să primească efectul juridic adecvat.

Ultimul capitol (*Cercetare empirică privind percepția social-juridică asupra filiației în contextul adopției și al RUAM*) completează analiza juridică prin cercetarea percepțiilor sociale asupra filiației stabilite prin adopție și prin reproducere umană asistată medical. Cercetarea este poziționată într-o paradigmă constructivistă-pragmatică, iar filiația este abordată ca un construct socio-juridic în care intervin elemente biologice, juridice, sociale și axiologice. Scopul este de a examina importanța relativă a originii genetice, rolul consimțământului parental, dreptul copilului la cunoașterea originilor, comparația dintre adopție și RUAM și gradul de acceptare socială a diferitelor forme de parentalitate.

Prezenta cercetare se înscrie în paradigma constructivistă-pragmatică, specifică științelor sociale aplicate și, în particular, domeniului dreptului familiei și politicilor publice, unde realitățile juridice sunt rezultatul interacțiunii dintre norme, percepții sociale și practici instituționale.

Pentru atingerea obiectivelor teoretice și practice ale prezentei cercetări, am optat pentru un design metodologic mixt, considerat a fi cea mai adecvată strategie pentru investigarea

fenomenelor juridice și sociale complexe, unde realitatea normativă se intersectează cu percepția subiectivă a cetățenilor și a practicienilor dreptului.

Componenta cantitativă: se bazează pe chestionare structurate și vizează colectarea unor date rigide, prelucrabile statistic. Scopul ei este să ofere o imagine macro-structurală a atitudinilor colective față de tehnicile de reproducere umană asistată medical (RUAM) și adopție. Întrebările standardizate permit identificarea unor corelații între variabilele socio-demografice ale respondenților și gradul de acceptare a noilor paradigme ale filiației. Rezultă, astfel, o bază empirică pentru propunerile de reformă legislativă.

Componenta calitativă: Derivată din analiza întrebărilor deschise și a răspunsurilor narative, această dimensiune are rolul de a „umaniza" datele statistice. Interpretarea discursului respondenților permite surprinderea nuanțelor, a dilemelor etice și a experiențelor subiective care nu pot fi cuprinse în grilele de răspuns închise. Această abordare calitativă este crucială pentru înțelegerea semnificației pe care actorii sociali o atribuie conceptelor de „părinte" sau „origine", oferind substanță analizei juridice a dimensiunilor identitare și axiologice ale filiației.

Sinergia dintre cele două componente permite un proces de triangulare a datelor, prin care rezultatele cantitative sunt explicate sau nuanțate de perspectivele calitative. Această strategie de cercetare previne riscul unui „reducționism metodologic", asigurând că propunerile de lege ferenda formulate în lucrare sunt nu doar viabile statistic, ci și ancorate în realitatea socio-umană și etică a societății contemporane.

Metodologia este mixtă: componenta cantitativă utilizează chestionare structurate, iar componenta calitativă valorifică răspunsurile deschise. Abordarea exploratoriu-explicativă a fost aleasă întrucât filiația în contextul RUAM este un fenomen relativ recent și insuficient standardizat social și juridic. Prin triangularea datelor, rezultatele statistice sunt interpretate împreună cu experiențele respondenților și cu dilemele etice descrise de aceștia.

Au fost utilizate două chestionare. Primul urmărește percepția generală asupra filiației și a formelor de parentalitate; include întrebări socio-demografice, întrebări de cunoaștere juridică, itemi privind percepția filiației, criteriile de influență, evaluarea comparativă și întrebări deschise. Al doilea chestionar este destinat persoanelor care interacționează direct cu adopția sau cu RUAM: părinți adoptivi, persoane aflate în procedura de adopție, persoane care au apelat la FIV ori intenționează să acceseze procedura. În instrumente sunt utilizate întrebări închise, scale Likert și itemi deschiși.

În primul chestionar, eșantionul descris în teză este predominant feminin (66,6%), iar majoritatea participanților sunt cetățeni ai Republicii Moldova (76,7%). Proporția respondenților cu studii universitare este de 52,7%, iar 24% au studii postuniversitare. Categoriile de vârstă 20–

29 de ani și 30–39 de ani reprezintă împreună cea mai mare parte a eșantionului. Din punctul de vedere al mediului de rezidență, 55% provin din mediul urban și 45% din mediul rural. Aproape jumătate dintre respondenți nu au copii (48%), iar 43,4% declară că au copii biologici; părinții adoptatori reprezintă 3,8%, iar persoanele cu copii născuți prin reproducere asistată 4,6%.

Rezultatele primului chestionar arată că 79,8% dintre respondenți recunosc că un copil adoptat are același statut juridic ca un copil biologic. În cazul copilului născut prin FIV, 65,1% consideră că statutul juridic este același cu cel al copilului conceput natural; 16,2% declară că nu știu, iar 18,6% răspund negativ. Diferența dintre cele două procente este interpretată în teză ca un indiciu al nevoii de informare publică mai clară cu privire la reproducerea asistată medical.

De asemenea, 77,5% dintre participanții la primul chestionar consideră că exprimarea consimțământului pentru procedura FIV este suficientă pentru recunoașterea juridică a calității de părinte. În analiza itemilor pe scala Likert, majoritatea respinge ideea că legătura genetică ar fi singura condiție pentru a considera pe cineva părinte și acordă importanță asumării creșterii și educării copilului. Sunt consemnate 82 de răspunsuri favorabile recunoașterii depline a părinților adoptivi, iar aproximativ 60% dintre participanți consideră că donatorul de material genetic nu ar trebui să aibă drepturi parentale.

Dreptul copilului de a-și cunoaște originile la atingerea majoratului este susținut de 87 de respondenți. În schimb, ideea că anonimatul donatorului protejează stabilitatea familiei produce răspunsuri divergente: 60 de participanți nu sunt de acord, 45 sunt de acord, iar 24 au o poziție neutră. În privința interesului superior al copilului, teza menționează 109 răspunsuri afirmative dintr-un total de 129; 113 respondenți asociază filiația cu stabilitatea pe termen lung. Totodată, 88,3% solicită o reglementare mai clară a filiației în cazurile de RUAM, iar 87,5% susțin dezvoltarea unor politici publice de sprijin pentru familiile formate prin adopție și FIV.

Al doilea chestionar cuprinde 45 de respondenți cu experiență directă în domeniu. Dintre aceștia, 62,2% aparțin sferei adopției: 44,4% sunt părinți adoptivi cu proceduri finalizate și 17,8% se află în procedura de adopție. Sfera RUAM reprezintă 37,8%, incluzând 24,4% persoane care au apelat deja la FIV și 13,4% care intenționează să acceseze procedura. În total, 68,8% dintre respondenți au o procedură finalizată. Și acest eșantion este predominant feminin (66,7%); 73,3% dintre respondenți sunt căsătoriți, iar aproape 89% au studii superioare.

Datele celui de-al doilea chestionar indică faptul că 55,5% dintre respondenți nu percep adopția și FIV ca alternative una față de cealaltă. Pentru persoanele implicate direct, importanța clarificării filiației juridice înregistrează media 4,24 pe scala de la 1 la 5, în timp ce importanța originii biologice este evaluată cu media 2,98. Totuși, datele nu indică dispariția interesului

pentru originile biologice, ci mai degrabă faptul că respondenții disting între valoarea identitară și medicală a informațiilor genetice și funcția filiației juridice.

Posibilitatea contestării ulterioare a filiației constituie o sursă de preocupare pentru 60% dintre respondenți: 16% declară o preocupare moderată, 22% una ridicată, iar 22% una foarte ridicată. În rândul celor care au apelat la FIV, consimțământul apare ca element fundamental al raportului parental: 14 respondenți îi acordă nota maximă și doi nota 4. Siguranța juridică a statutului copilului primește exclusiv note de 4 și 5 în acest grup restrâns, cu 10 note maxime și 7 note de 4. În ceea ce privește accesul copilului la identitatea donatorului la majorat, 23,5% sunt de acord, 41,1% acceptă numai în anumite condiții, iar 29,4% se opun categoric. În schimb, 76,4% consideră că persoanele care au consimțit la procedură trebuie să fie singurii părinți juridici ai copilului.

Persoanele implicate direct apreciază că protecția juridică actuală este incompletă. În privința interesului copilului, 51,1% consideră protecția doar parțială, iar 22,2% o apreciază ca suficientă. Cu privire la părinți, doar 17,8% consideră că legea îi protejează suficient, 40% apreciază protecția ca parțială, iar 31,1% afirmă că aceasta nu este suficientă. Aceste răspunsuri sunt corelate în teză cu anxietatea privind contestarea filiației și cu nevoia de predictibilitate a efectelor adopției și a consimțământului dat pentru RUAM.

Rezultatele oferă o susținere empirică pentru ideea că asumarea responsabilității parentale și stabilitatea juridică sunt criterii importante în percepția filiației. Totodată, datele evidențiază o diferență între acceptarea teoretică a egalității statutului copiilor și persistența unor rezerve sociale față de formele de parentalitate non-biologică. Teza recunoaște caracterul neprobabilistic, de conveniență, al eșantionării și caracterul exploratoriu al demersului; rezultatele nu sunt prezentate ca reprezentative statistic pentru întreaga populație a Republicii Moldova, ci ca repere utile pentru identificarea tendințelor și a problemelor ce reclamă cercetări ulterioare.

În discuția integrată, cercetarea grupează constatările în jurul responsabilității, consimțământului, stabilității și identității. Responsabilitatea de a crește și educa copilul este evaluată ca element important al parentalității, iar în FIV cu donator consimțământul este înțeles ca un posibil fapt generator al filiației. Stabilitatea juridică este asociată cu nevoia de protecție împotriva contestărilor ulterioare. Identitatea genetică funcționează ca un reper distinct, util pentru istoria personală și sănătate, fără a fi confundat cu atribuirea automată a calității de părinte donatorului.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Cercetarea efectuată evidențiază faptul că dezvoltarea tehnologiilor de reproducere umană asistată medical a produs schimbări importante în dreptul familiei și a determinat reconsiderarea unor concepții tradiționale referitoare la filiație, maternitate, paternitate și relațiile de rudenie. Analiza legislației Republicii Moldova arată că normele existente nu oferă soluții suficient de clare pentru toate situațiile juridice care pot apărea în legătură cu fertilizarea *in vitro*, folosirea materialului genetic provenit de la donatori, crioconservarea embrionilor și reproducerea post-mortem.

Un rezultat central al tezei este că filiația stabilită în urma tehnicilor de reproducere asistată nu mai poate fi explicată exclusiv prin legătura biologică. Persoana care furnizează materialul genetic, persoana care poartă sarcina și persoana recunoscută de lege drept părinte pot fi diferite. Legătura biologică rămâne relevantă, dar nu este întotdeauna suficientă pentru determinarea statutului juridic al copilului. În astfel de situații, consimțământul informat și asumarea responsabilității parentale dobândesc o importanță distinctă.

Comparația cu adopția susține această concluzie fără a conduce la identificarea celor două instituții. Adopția demonstrează că filiația juridică poate fi creată printr-un act juridic în absența legăturii genetice. RUAM aduce în discuție posibilitatea ca asumarea parentală să fie exprimată anterior conceperii copilului. În ambele situații, interesul superior al copilului reclamă stabilitate, identitate juridică și protecție efectivă, iar copilul nu trebuie să suporte consecințele incertitudinilor legislative sau ale schimbării ulterioare a poziției adulților.

Pe baza analizei doctrinare, normative, comparative, jurisprudențiale și empirice, teza propune Teoria Consimțământului-Angajament. Aceasta urmărește să fundamenteze rolul consimțământului anterior, liber și informat ca temei de stabilire a filiației în cazurile de reproducere asistată în care există un donator terț. Teoria este asociată conceptului de parentalitate intenționată și propunerii de a reglementa expres efectele consimțământului, inclusiv în privința stabilității filiației și a contestării sale. Consimțământul nu este analizat doar ca document medical, ci ca angajament juridic legat de proiectul parental și de obligațiile față de copil.

Cercetarea identifică mai multe domenii ce necesită intervenție legislativă: lipsa unor reguli suficiente privind filiația copilului născut prin FIV cu donator; statutul și destinația embrionilor crioconservați; condițiile reproducerii post-mortem și efectele asupra succesiunii; relația dintre dreptul copilului de a-și cunoaște originea și anonimatul donatorului; recunoașterea

transfrontalieră a filiației; precum și legătura dintre politicile privind sănătatea reproducerii și sistemul adopției.

Cercetarea empirică indică o acceptare socială relativ largă a filiației adoptive și o deschidere semnificativă față de filiația rezultată din FIV, dar și o nevoie de informare și de reglementare mai clară. În eșantionul general, 79,8% recunosc egalitatea juridică între copilul adoptat și cel biologic, 65,1% o recunosc în cazul copilului născut prin FIV, iar 77,5% apreciază consimțământul pentru FIV ca relevant pentru recunoașterea calității parentale. În eșantionul persoanelor implicate direct, 60% au fost preocupate într-o măsură cel puțin moderată de posibilitatea contestării filiației. Aceste date sunt exploratorii și trebuie interpretate în limitele eșantionării de conveniență, dar semnalează probleme de predictibilitate juridică și securitate a statutului familial.

În concluzie, evoluția dreptului familiei din Republica Moldova trebuie să răspundă diversității modalităților actuale de constituire a relațiilor familiale, fără a pune în competiție filiația biologică, adopția și reproducerea asistată. Reglementarea trebuie să țină pasul cu dezvoltarea medicinei reproductive, să păstreze un echilibru între autonomie, identitate și stabilitatea familiei și să ofere copilului aceleași garanții privind drepturile și interesele sale, indiferent de metoda concepției sau de mecanismul prin care filiația a fost stabilită.

Recomandări de lege ferenda

1. **Completarea Codului familiei al Republicii Moldova**. Introducerea unor norme distincte privind filiația rezultată din reproducerea umană asistată medical, care să stabilească în mod clar condițiile de dobândire, contestare și protejare a filiației în cazul utilizării tehnicilor reproductive moderne.
2. **Recunoașterea juridică a consimțământului prealabil**. Consacrarea expresă a posibilității de a stabili filiația pe baza consimțământului liber și informat exprimat înainte de procedura de reproducere asistată cu participarea unui terț donator, cu precizarea efectelor asupra statutului copilului.
3. **Reglementarea reproducerii post-mortem**. Stabilirea condițiilor în care procedura poate fi realizată, a efectelor asupra filiației și a drepturilor succesorale ale copilului și a termenelor necesare pentru protejarea stabilității circuitului civil.
4. **Stabilirea regimului juridic al embrionilor crioconservați**. Adoptarea unor norme speciale privind statutul embrionilor și modalitățile de luare a deciziilor referitoare la destinația lor, inclusiv în caz de divorț, deces, renunțare la procedură sau lipsă a unui consimțământ reînnoit.

5. **Instituirea Protocolului de Destinație a Materialului Genetic Crioconservat**. Obligativitatea stabilirii anticipate, înainte de începerea procedurii FIV, a opțiunilor privind embrionii în situațiile de divorț, deces, renunțare la procedură sau alte împrejurări relevante. Teza propune consemnarea acordului într-un act autentic.
6. **Crearea unui Registru Național Securizat al Donatorilor**. Instituirea unui sistem național de evidență și păstrare a informațiilor privind donatorii, cu protecția datelor personale și a vieții private, dar și cu posibilitatea accesului persoanei concepute prin donare la informații despre originea sa, în condițiile stabilite de lege.
7. **Reglementarea adopției de embrioni.** Examinarea oportunității unei instituții juridice speciale pentru situațiile în care embrionii supranumerari crioconservați nu mai sunt destinați utilizării de către persoanele care au recurs inițial la FIV, cu garanții adecvate pentru consimțământ, filiație și statutul copilului.
8. **Armonizarea Legii nr. 99/2010 cu Legea nr. 138/2012**. Corelarea regimului adopției cu normele privind sănătatea reproducerii, astfel încât politicile familiale și demografice să fie construite printr-o abordare coerentă și unitară.
9. **Simplificarea și digitalizarea procedurilor de adopție**. Reducerea etapelor administrative și a întârzierilor, menținând garanțiile de protecție a copilului. O platformă informatică unică ar putea facilita urmărirea dosarului și comunicarea cu autoritățile.
10. **Criterii comune de evaluare psihologică.** Dezvoltarea unor standarde comparabile pentru persoanele care solicită adopția și cele care recurg la RUAM cu material genetic provenit de la un terț, având ca obiectiv evaluarea capacității de asumare a responsabilităților parentale.
11. **Programe publice de informare și educare**. Dezvoltarea unor programe privind adopția, reproducerea asistată și drepturile copilului, pentru diminuarea prejudecăților și a stigmatizării familiilor constituite prin aceste mecanisme.
12. **Mecanisme de solidaritate și sprijin social**. Examinarea unor măsuri de sprijin pentru copiii lipsiți de ocrotire părintească și dezvoltarea programelor de susținere a persoanelor care apelează la reproducerea asistată, cu scopul de a echilibra dreptul la procreare și responsabilitatea statului de a proteja copilul.

Aplicarea acestor recomandări ar contribui la o mai bună adaptare a legislației familiei la situațiile care apar în practică, ar facilita soluționarea problemelor de filiație și ar limita apariția unor interpretări divergente. În același timp, reforma legislativă trebuie să rămână subordonată protecției copilului: indiferent de modul în care a fost conceput și de împrejurările în care a fost stabilită filiația, copilul trebuie să beneficieze de aceleași garanții privind respectarea drepturilor și intereselor sale.

BIBLIOGRAFIE

I. Acte normative și documente oficiale

[1]. REPUBLICA MOLDOVA. Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107-XV din 6 iunie 2002, cu modificările și completările ulterioare. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 82–86, art. 661; republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2019, nr. 66–75, art. 132. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/downloadpdf/112573

[2]. REPUBLICA MOLDOVA. Legea nr. 99 din 28 mai 2010 privind regimul juridic al adopției. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 131–134, art. 441.

[3]. REPUBLICA MOLDOVA. Legea nr. 124 din 19 mai 2022 privind identificarea electronică și serviciile de încredere. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2022, nr. 170–176, art. 317. Disponibil: https://legi.md/LP_124-2022

[4]. REPUBLICA MOLDOVA. Legea nr. 138 din 15 iunie 2012 privind sănătatea reproducerii. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr. 185 din 31 august 2012. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/downloadpdf/135028

[5]. REPUBLICA MOLDOVA. Legea nr. 263-XVI din 27 octombrie 2005 cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr. 176–181, art. 867.

[6]. CONSILIUL EUROPEI. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Roma, 4 noiembrie 1950. Articol invocat: art. 8. Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Convention_RON

[7]. CONSILIUL EUROPEI. Convenția pentru protecția drepturilor omului și a demnității ființei umane cu privire la aplicarea biologiei și medicinei: Convenția privind drepturile omului și biomedicina. Oviedo, 4 aprilie 1997. Articole invocate: art. 5–9. Disponibil: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/164

[8]. ORGANIZAȚIA NAȚIUNILOR UNITE. Convenția cu privire la drepturile copilului. New York, 20 noiembrie 1989. Ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 408-XII din 12 decembrie 1990. Articole invocate: art. 3, 7 și 8.

II. Jurisprudență și opinii consultative ale Curții Europene a Drepturilor Omului

[9]. CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI. Advisory Opinion concerning the recognition in domestic law of a legal parent-child relationship between a child born through a gestational surrogacy arrangement abroad and the intended mother [Marea Cameră]. Cererea nr. P16-2018-001, 10 aprilie 2019.

[10]. CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI. D.B. and Others v. Switzerland, cererile nr. 58817/15 și 58252/15, hotărârea din 22 noiembrie 2022. HUDOC. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=002-13896

[11]. CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI. Dickson v. the United Kingdom [Marea Cameră], cererea nr. 44362/04, hotărârea din 4 decembrie 2007. HUDOC. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?TID=hwmxbluysi&filename=001-83788.pdf&id=001-83788&library=ECHR

[12]. CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI. Evans v. the United Kingdom [Marea Cameră], cererea nr. 6339/05, hotărârea din 10 aprilie 2007. HUDOC. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-80046

[13]. CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI. Labassee c. France, cererea nr. 65941/11, hotărârea din 26 iunie 2014. HUDOC. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/sites/en/pages/search.aspx?i=001-145180

[14]. CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI. Mennesson c. France, cererea nr. 65192/11, hotărârea din 26 iunie 2014. HUDOC. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-145179

[15]. CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI. Parrillo v. Italy [Marea Cameră], cererea nr. 46470/11, hotărârea din 27 august 2015. HUDOC. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/pdf?filename=CASE+OF+PARRILLO+v.+ITALY.pdf&id=001-157263&library=ECHR&logEvent=False

III. Literatură de specialitate și resurse online

[16]. SADOVEI, Nicolae. Contractul de prestare a serviciilor de sănătate: valențe juridice și caractere specifice. În: Juridice Moldova, 8 iunie 2021. Disponibil: https://juridicemoldova.md/11183/contractul-de-prestare-a-serviciilor-de-sanatate-valente-juridice-si-caractere-specifice.html

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

A. Monografie

1. **Carmen Ion**, Cinchindel-Pascu B., Cioburi de suflet – Întâmplări triste din viața copiilor prinși în plasa sistemului de adopție, Ed. Zigotto, 2023, Galați, ISBN 978-606-669-414-8.

B. Articole în reviste științifice, materiale ale comunicărilor științifice

1. **Carmen Ion** si Alexandra Novac-Leca *In vitro* Fertilization. The Right Child according to the Regulation Contained in the National and European Legislation Articol publicat in Revista Acta Universitatis Danubius-ADMINISTRATIO, Galati/Romania, Vol.14, nr.1/2022, pag. 7-13, 2022.
2. **Carmen Ion** - autor principal The Right of the Adopted Child to Establish and Preserve his Identity. Articol publicat in Revista Jurnal/Acta Universitatis Danubius-Galati/Romania-JURIDICA, publicatie stiintifica de profil - Categ.B, Vol 18, nr. 3/2022, pag. 105-115, 2022.
3. **Carmen Ion** - autor principal Le placement en famille d'accueil–la voie douce vers l'adoption Articol publicat in Revista Intellectus, publicatie stiintifica de profil - Categoria B, pg.165-171, CZU; 364.442.6-053.2; 347.633/ ORCID .ORG/0000-0002-2649-9853, 2022.
4. **Carmen Ion** - autor principal Judiciary Error Articol publicat in Revista EIRP Proceedings, a Universitatii Danubius din Galati/Romania, Vol.16, issue 1/2021, pag.448-458, 2021.
5. **Carmen Ion** si Giurgea Lenuta The Recognition of Internal Decisions of Adoption and Cross-Border Family Mediation Articol publicat in volumul Journalul Danubian al Universitatii Danubius din Galati/Romania, studii si cercetare/Romania, Vl.2, nr.2(2021), 2021.
6. Giurgea Lenuta si **Carmen Ion** The Danubian States Concern over the Solution of Cases with Minors Publicat in volumul Journalul Danubian al Universitatii Danubius din Galati/Romania, studii si cercetare/Romania, Vl.2, nr.2(2021), pag.138-144, 2021.
7. Giurgea Lenuta si **Carmen Ion** Mediation on the Matter of Parental Responsibility, the Concern of the European Judicial System of the New Millennium Publicat in volumul Revistei EIRP Proceedings, a Universitatii Danubius din Galati/Romania, Vol.16, nr. 1/2021, Universitatea Danubius din Galati/Romania, 2021.
8. Tudose Maricica-**Carmen Ion** European Certificate of Succession Publicat in volumul Journalul Danubian, studii si cercetare a Universitatii Danubius din Galati/Romania, Vl.2, nr.2(2021), pag.184-190, 2021.
9. Giurgea Lenuta si **Carmen Ion** Cooperarea autorităților statelor europene în materia înapoierii minorilor la reședința obișnuită Publicat in Culegerea de materiale ale Conferintei stiintifico-practice internationale "Teoria si practica administrarii publice" Chisinau, Republica Moldova, 21 mai 2021, pag. 373-376, 2021.

10. **Carmen Ion** si Giurgea Lenuta Public administration in the service of abandoned children Publicat in Culegerea de materiale ele Conferintei "Teoria si practica administrarii publice", pag.352-355, 2021.
11. **Carmen Ion** si Giurgea Lenuta Child Adoption Infringements within the European Union Revista EIRP Proceedings,a Universitatii Danubius din Galati/Romania, Vol.16, nr.1(2021) EIRP, pag. 304-307, 2021.
12. Giurgea Lenuta - **Carmen Ion**- Pusca Corneliu Andy (3) Migrația și azilul minorilor, prioritatea conceptului de integrare europeană Publicat in Culegerea conferintei Vol.2, 3-4 decembrie 2021, pag.58-61, Chişinău Republica Moldova, 2021.
13. **Carmen Ion**- Giurgea Lenuta- Pusca Corneliu Andy (3) Some theoretical aspects shaped along time in the field of child adoption Publicat in Culegerea conferintei Vol.2, 3-4 decembrie 2021, pag.76-79, Chişinău Republica Moldova, 2021.
14. Tudose Maricica-**Carmen Ion**-Pusca Corneliu-Andy (3) Adoptia si mostenirea in contextul integrarii europene Publicat in Culegerea conferintei Vol.2, 3-4 decembrie 2021, pag.58-61, Chişinău Republica Moldova, 2021.
15. **Carmen Ion**- autor principal Interesul juridic al reproducerii umane asistate asupra filiației Articol publicat in Culegerea Conferintei Internationale Stiintifice "Promovarea valorilor social-economice in contextul integrarii europene", 2021.
16. **Carmen Ion**- autor principal Rolul funcționarului public din cadrul direcției generale de asistență socială şi protecția copilului (DGASPC) Material al Mesei rotunde publicat in Culegerea Academiei de Administrare Publică, 2021, pag. 135-137., Chisinau, Republica Moldova, 2020.
17. **Carmen Ion**- autor principal Adoption Internationale, Procedure Administrative ei Judiciaire Publicat in Culegerea de lucrari stiintifice ale Conferintei stiintifice cu participare internationala organizata de Facultatea de Administratie Publica a Academiei Militare a Fortelor Armate Alexandru cel Bun", pag. 262-270, 2021.
18. **Carmen Ion**-Coman Varvara-Tudose Maricica Obtaining the judicial case certificate in the case of physical persons in the time of SARS-cov-2 pandemia" Articol publicat in Culegerea de lucrări științifice bazate pe materialele celei de-a 4-a Conferințe Științifice și Practice Internaționale (30 noiembrie 2021). Izmail: RVV IDGU, 4 p., 2021.
19. Tudose Maricica-**Carmen Ion** Marketing of the Insurance Contract in the Context of the Digitalization Articol publicat in culegerea de lucrări științifice bazate pe materialele celei de-a 4-a Conferințe Științifice și Practice Internaționale (30 noiembrie 2021). Izmail: RVV IDGU, 8 p., 2021.
20. **Carmen Ion**-autor principal, The situation of the child adopted in the military family in the current context. Culegerea înglobează materialele Conferinţei ştiinţifce cu participare internațională organizată de Facultarea Administratie Publica a Academiei Militare a Fortelor Armate Alexandru cel Bun", Chisinau, Republica Moldova, pag.115-119, 2021.
21. **Carmen Ion**-autor principal Legal Presumptions of Paternity Articol publicat in EIRP 2022 European Integration -Realities and Perspectives. Proceedings, pag.331-336, a Universitatii Danubius din Galati/Romania, 2022.
22. **Carmen Ion**-autor principal Analyse de l'adoption et de la migration du travail Articol publicat într-un volum monografic dedicat evenimentului, la o editură francofonă, AL-MUKHATABAT, pag.211-220, 2022.

23. **Carmen Ion**-autor principal Importanta si analiza criteriilor ce pot determina luarea unor decizii in procesul de adoptie in Republica Moldova Articol publicat in Revista Studii Juridice Universitare ULIM, publicaţie ştiinţifică de profil - Categoria B, 2022.
24. **Carmen Ion**-autor principal La rascruce intre adoptie si fertilizare *in vitro*, destinatia de a fi parinte Articol publicat in Revista Vector European, publicaţie ştiinţifică de profil - Categoria B, 2023.
25. **Carmen Ion**- Alexandra Novac-Leca, The Adoption - Regulation within the National Criminal Legislation that Contribute to the Protection of the Rights of the Adopted Minor. The Cross-Border Effects of Adoptions. Articol publicat in Journal of Danubian Studies and Research, Vol.12, nr.1/2022
26. **Carmen Ion**-autor principal Adoption and the Child s Right to Inheritace Articol publicat in Volumul Conferintei, editat de Universul Juridic, pag.526-533, 2023.

C. Participări/prezentări cu raport oral

1. **Carmen Ion**, Ion Razvan Marius si Alexandra Novac-Leca, The Future of *in vitro* Fertilization in wich Artificial Intelligence and Stem Cells will Overcome Infertility. International Conference Education in the Digital Era - 1 st Edition, 22-23 July 2022, organizator Univ. Danubius din Galati/Romania 2022.
2. **Carmen Ion**, Legislative Aspects Regarding the Regulation of Work at Home (Teleworking in the University Environment) in the Context of the New Challenges. 1 st Edition, International Conference on Contemporary Scientific and Tehnological Aspects Towards and Entrepreneurial Approach, 25 th February 2022, organizator Universitatea Danubius din Galati/Romania. 2022.
3. **Carmen Ion**, Opractical Solutions Regarding the Digitalization of Justice 1 st Edition, International Conference on Contemporary Scientific and Tehnological Aspects Towards an Entrepreneurial Approach, 25 th February 2022, Universitatea Danubius din Galati/Romania. 2022.
4. **Carmen Ion**, Politica UE in Domeniul Migratiei - Adoptiei Masa Rotunda "Migratie, Remitente si Dezvoltare: Experienta Europeana si Nationala, organizator Academia de Stiudii Economice a Moldovei, Facultatea "Relatii Economice Internationale". 2021.
5. Nelu Gheorghita, **Carmen Ion**, Criyopreservation of human embryos in assisted reproduction - ethical and legal aspects. Revista euro-mediteraneana pentru Integrarea Mediului (EMJEI)la Universitatea din Sfax (Tunisia) organizeaza a-5-a EMCEI la Centrul de Congrese al Universitatii din Calabria (campusul Unical) in Rende (Cosenza , sudul Italiei) in colaborare cu UNICAL si alte universitati din zona euro-mediteraneana si cu Springer Nature ca partener de publicare, 2023.
6. **Carmen Ion**, The Impact Parental Migration on the Adoption of Children. Conferinta stiintifica si practica JEAN MONNET "Migration - the Context of the new realities in central and Eastern Europe", 12 mai 2023 2023.

ADNOTARE

ION Carmen, „Regimul juridic al reproducerii umane asistate medical prin metoda fertilizării *in vitro* – versus adopție", teză de doctorat în drept, Chișinău, 2026

***Structura tezei*:** introducere, patru capitole, concluzii și propuneri legislative, bibliografie din 108 titluri, 5 anexe, 185 pagini de text de bază.

Cuvinte cheie: reproducere umană asistată medical, fertilizare *in vitro*, filiație, adopție, consimțământ juridic, parenting intenționat, interesul superior al copilului, identitate genetică, embrioni crioconservați.

Domeniul de studiu: specialitatea 553.01 – Drept civil.

Scopul tezei de doctorat constă în analiza complexă a raportului juridic dintre reproducerea umană asistată medical prin fertilizare *in vitro* (FIV), adopție și filiație și în elaborarea unui model modern de reglementare a filiației în Republica Moldova, fundamentat pe consimțământul juridic și pe interesul superior al copilului.

Obiectivele cercetării vizează analiza doctrinară și legislativă a reproducerii asistate, adopției și filiației; examinarea standardelor internaționale și europene; realizarea unei analize comparative a legislației Republicii Moldova, României, Spaniei și altor state europene; identificarea conflictelor juridice generate de tehnologiile reproductive; analiza raportului dintre filiația biologică și cea juridică; examinarea statutului embrionilor crioconservați, a reproducerii post-mortem și a dreptului copilului la cunoașterea originilor genetice; fundamentarea Teoriei Consimțământului-Angajament; formularea unor propuneri legislative și realizarea unei cercetări empirice privind percepția social-juridică asupra filiației, adopției și reproducerii asistate medical.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării constau în abordarea integrată, din perspectiva dreptului civil și a dreptului familiei, a reproducerii asistate, adopției și filiației. Cercetarea fundamentează Teoria Consimțământului-Angajament, conceptul de parenting intenționat și teoria maternității voluntare, propune recunoașterea consimțământului prealabil ca izvor autonom al filiației, dezvoltă instituția juridică a adopției de embrioni, Protocolul de Destinație a Materialului Genetic Crioconservat și Registrul Național Securizat al Donatorilor și formulează principiul subsidiarității etice în raportul dintre FIV și adopție.

Problema științifică importantă soluționată prin cercetarea desfășurată constă în fundamentarea unui mecanism juridic coerent pentru stabilirea și protecția filiației în contextul reproducerii umane asistate, prin integrarea consimțământului juridic ca element determinant al raportului de filiație și prin armonizarea instituțiilor reproducerii asistate, adopției și filiației în dreptul familiei din Republica Moldova.

Semnificația teoretică a lucrării rezidă în reconceptualizarea filiației ca instituție juridică întemeiată nu doar pe legătura biologică, ci și pe voința juridică asumată, precum și în dezvoltarea conceptelor de parenting intenționat, adevăr biologic și adevăr juridic, consimțământ și responsabilitate parentală.

Valoarea aplicativă a cercetării rezultă din posibilitatea utilizării concluziilor și propunerilor formulate pentru modernizarea Codului Familiei, perfecționarea Legii nr. 99/2010 și a Legii nr. 138/2012, dezvoltarea practicii judiciare și notariale, reglementarea activității clinicilor de reproducere asistată și elaborarea politicilor publice privind protecția copilului și sănătatea reproducerii.

Implementarea rezultatelor științifice poate fi realizată prin introducerea în Codul Familiei a unui capitol distinct privind filiația rezultată din reproducerea asistată, reglementarea reproducerii post-mortem și a adopției de embrioni, instituirea Protocolului de Destinație a Materialului Genetic Crioconservat și a Registrului Național Securizat al Donatorilor, precum și prin armonizarea legislației privind adopția și sănătatea reproducerii. Contribuția centrală a tezei constă în fundamentarea unei concepții asupra filiației în care consimțământul juridic asumat și

responsabilitatea parentală dobândesc o funcție determinantă, în concordanță cu necesitatea protejării interesului superior al copilului în contextul evoluției medicinei reproductive.

ANNOTATION

ION Carmen ION, "Legal regime of medically assisted human reproduction through *in vitro* fertilization method - versus adoption", PhD thesis in law, Chisinau, 2026

Structure of the thesis: introduction, five chapters, conclusions and legislative proposals, bibliography (132 titles), 5 annexes, 185 pages of basic text.

Keywords: assisted human reproduction, *in vitro* fertilization, parentage, adoption, legal consent, intended parentage, best interests of the child, genetic identity, cryopreserved embryos.

Field of study: specialty 553.01 - Civil Law.

The aim of this doctoral thesis is to provide a comprehensive analysis of the legal relationship between assisted human reproduction through medical *in vitro* fertilization (IVF) and subsequent adoption and parentage, and to develop a relevant modern model for regulating parentage vis-a vis IFV children in the Republic of Moldova, based on legal consent and the best interests of the child.

The research objectives include the doctrinal and legislative analysis of assisted reproduction and subsequent adoption and parentage; examination of relevant international and European standards; a comparative analysis of the relevant legislation of the Republic of Moldova, Romania, Spain and other European states; identification of legal conflicts generated by reproductive technologies; analysis of the relationship between biological and legal parentage; examination of the legal status of cryopreserved embryos, post-mortem reproduction and the child's right to know their genetic origins; theoretical foundation of the Consent-Commitment Theory; formulation of legislative proposals; and empirical research into the socio-legal perception of parentage, adoption and medically assisted human reproduction.

The scientific novelty and originality of the research lie in its integrated approach to assisted reproduction and subsequent adoption and parentage from the perspectives of civil and family law. The thesis develops the Consent-Commitment Theory, the concept of intended parentage and the theory of voluntary motherhood of the IFV children; proposes the recognition of prior consent as an autonomous source of parentage; develops the legal institution of embryo adoption, the Protocol on the Destination of Cryopreserved Genetic Material and the Secure National Donor Registry; and formulates the principle of ethical subsidiarity in the relationship between IVF and adoption.

The scientific problem addressed consists in establishing a coherent legal mechanism for determining and protecting parentage in the context of medically assisted human reproduction, by integrating legal consent as a determining element of the parent-child relationship and harmonizing assisted reproduction, adoption and parentage within the family law system of the Republic of Moldova.

The theoretical significance of the research lies in reconceptualizing parentage as a legal institution based not only on biological connection, but also on legally assumed intent, while developing the concepts of intended parentage, biological and legal truth, consent and parental responsibility.

The practical value of the research derives from the potential use of its findings and proposals for modernizing the Family Code, improving Law No. 99/2010 and Law No. 138/2012, developing judicial and notarial practice, regulating assisted reproduction clinics, and developing public policies concerning child protection and reproductive health.

The implementation of the research results may be achieved through introducing a separate chapter on parentage resulting from assisted reproduction into the Family Code, regulating of post-mortem reproduction and embryo adoption, establishing the Protocol on the

Destination of Cryopreserved Genetic Material and the Secure National Donor Registry, as well as harmonizing legislation on reproductive health and adoption.

The central contribution of this thesis consists in developing a conception of parentage in which legally assumed consent and parental responsibility acquire a determining function, in accordance with the need to protect the best interests of the child in the context of advances in reproductive medicine.

АННОТАЦИЯ

Ион Кармен Ион, «Правовой режим репродукции человека с медицинской помощью посредством экстракорпорального оплодотворения и последующего усыновления», докторская диссертация по праву, Кишинев, 2025 г.

Структура диссертации: введение, пять глав, выводы и законодательные предложения, библиография из 132 наименований, 5 приложений, 185 страниц основного текста.

Ключевые слова: ассистированная репродукция человека, экстракорпоральное оплодотворение, родительство и происхождение, усыновление, юридическое согласие, намеренное родительство, наилучшие интересы ребенка, генетическая идентичность, криоконсервированные эмбрионы.

Область исследования: специальность 553.01 - Гражданское право.

Цель докторской диссертации заключается в комплексном анализе правоотношений между ассистированной репродукцией человека посредством медицинского экстракорпорального оплодотворения (ЭКО), усыновлением и установлением родительства, а также в разработке современной модели правового регулирования происхождения ребенка и родительских отношений в Республике Молдова, основанном на юридическом согласии и наилучших интересах ребенка.

Задачи исследования включают доктринальный и законодательный анализ вспомогательной репродукции, усыновления и родительства; изучение соответствующих международных и европейских стандартов; сравнительный анализ законодательства Республики Молдова, Румынии, Испании и других европейских государств; выявление правовых коллизий, обусловленных развитием репродуктивных технологий; анализ соотношения биологического и юридического родительства; исследование правового статуса криоконсервированных эмбрионов, посмертной репродукции и права ребенка знать свое генетическое происхождение; теоретическое обоснование Теории «Согласия-Обязательства»; разработка законодательных предложений; проведение эмпирического исследования социально-правового восприятия родительства, усыновления и ассистированной репродукции.

Научная новизна и оригинальность исследования заключаются в комплексном подходе к вопросам вспомогательной репродукции, усыновления и родительства с позиций гражданского и семейного права. В работе разработаны Теория «Согласия-Обязательства», концепция намеренного родительства и теория добровольного материнства; обосновано признание предварительного согласия самостоятельным источником установления родительства; разработаны правовые положения об усыновлении эмбрионов, Протокол о назначении криоконсервированного генетического материала и Безопасный национальный реестр доноров, а также сформулирован принцип этической субсидиарности в соотношении ЭКО и усыновления.

Научная проблема, решаемая в исследовании, состоит в обосновании целостного правового механизма установления и защиты родительства в контексте ассистированной репродукции путем включения юридического согласия в качестве определяющего элемента отношений родитель-ребенок и гармонизации институтов вспомогательной репродукции и последующего усыновления и родительства в системе семейного права Республики Молдова.

Теоретическая значимость исследования заключается в переосмыслении родительства как правового института, основанного не только на биологической связи, но и на юридически принятой воле, а также в развитии концепций намеренного родительства, биологической и юридической истины, согласия и родительской ответственности.

Практическая ценность исследования определяется возможностью использования полученных результатов и предложений для совершенствования Семейного кодекса, а также Закона № 99/2010 и Закона № 138/2012; развития судебной и нотариальной практики; регулирования деятельности клиник вспомогательной репродукции и разработки государственной политики в области защиты ребенка и репродуктивного здоровья.

Внедрение результатов может осуществляться посредством включения в Семейный кодекс отдельной главы о родительских отношениях, возникающих в результате применения методов

вспомогательной репродукции, прямого регулирования посмертной репродукции и усыновления эмбрионов, создания Протокола о назначении криоконсервированного генетического материала и Безопасного национального реестра доноров, а также гармонизации законодательства о репродуктивном здоровье и усыновлении.

Основной вклад диссертации состоит в формировании концепции родительства, в которой юридически принятое согласие и родительская ответственность приобретают определяющее значение в соответствии с необходимостью защиты наилучших интересов ребенка в условиях развития репродуктивной медицины.

ION CARMEN

REGIMUL JURIDIC A REPRODUCERII UMANE ASISTATE MEDICAL PRIN METODA FERTILIZĂRII *IN VITRO* – VERSUS ADOPȚIA

SPECIALITATEA ȘTIINȚIFICĂ: 553.01. DREPT CIVIL

Rezumatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: _____ Formatul hârtiei 60x841/16

Hârtie ofset. Tipar ofset. Tiraj 25 ex

Coli de tipar. 2.1. Comanda nr. _____

Editura

Tipografia „Pulsul Pieții”

Str. Gh. Iablockin nr. 5, Chișinău